El país dels altres

Leïla Slimani

Traducció de Valèria Gaillard

Narratives

Angle Editorial

«És una gran novel·la sobre la descolonització, sobre la incomprensió i la intolerància.» — Patricia Martin, France Inter

«Una escriptura a flor de pell, emocionant i autèntica, servida per un innegable alè narratiu.» — Christian Desmeules, *Le Devoir*

«A *El país dels altres* l'autora reprèn els seus temes preferits: la maternitat, la sexualitat femenina i la llibertat en totes les seves formes.» — Marianne Bouchard, *Nuit Blanche*

«Amb la seva ploma fabulosament sensual, Slimani narra la insubmissió femenina que circula per les seves venes. Un èxtasi absolut.» — Lauren Malka

«La seva escriptura té un formidable poder d'evocació: veus la terra, la casa, la pols, la sang i l'orina que s'escolen, la brutícia sota les ungles, les pells colrades pel sol...» — Nathalie Collard, *La Presse*

«En aquesta novel·la captivadora i sovint molt emotiva, barreja de ficció i records, descobrim una dona que lluita per la seva independència» — Olivia de Lamberterie, *Elle*

«La gran novel·la de la descolonització que esperàvem. Sensual, esclatant i dura.» — Nelly Kaprièlian, *Les Inrockuptibles*

«Una formidable saga familiar.» — Grégoire Leménager, *L'Obs*

«N'esperem la continuació, amb autèntica impaciència.» — Jérôme Garcin, *La Provence*

El país dels altres

Narratives
126

Aquesta obra ha rebut un ajut a l'edició
del Ministeri de Cultura i Esport

Títol original: *Le pays des autres,* de Leïla Slimani

© 2020 Éditions Gallimard

© 2021 Valèria Gaillard, per la traducció

© Eliot Elisofon / Getty Images,
per la imatge de portada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Mallorca, 314, 1r 2a B / 08037 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Disseny de col·lecció: J. Mauricio Restrepo

Primera edició: febrer de 2021
ISBN: 978-84-18197-52-9
DL B 1015-2021
Imprès a Romanyà Valls SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic, ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

El país dels altres

Primera part

Guerra, guerra, guerra

Leïla Slimani

Traducció de Valèria Gaillard

Angle Editorial

A la memòria de l'Anne i l'Atika,
la llibertat de les quals no deixa d'inspirar-me.

A la meva mare adorada.

La condemna d'aquesta paraula, «mestissatge», cal inscriure-la ben gran en la pàgina.

Édouard Glissant, *L'intention poétique*

De tota manera, la sang no estava disposada a callar, a permetre-li la salvació. No pensava resignar-se a ser d'un color o de l'altre i permetre així la salvació del cos. Perquè, d'entrada, la sang negra l'havia portat a la cabana de negres. I després la sang blanca l'en havia fet fora, de la mateixa manera que havia estat la sang negra la que havia agafat la pistola, i la blanca, la que havia impedit que disparés.

William Faulkner, *Llum d'agost*
(traducció d'Esther Tallada, Edicions de 1984)

I

El primer cop que la Mathilde va visitar la granja, va pensar: «És massa lluny». Un aïllament tan gran la neguitejava. En aquella època, l'any 1947, no tenien cotxe i havien recorregut els vint-i-cinc quilòmetres que els separaven de Meknès en una vella tartana conduïda per un gitano. L'Amine no prestava atenció a la incomoditat de la banqueta de fusta ni a la pols que feia tossir la seva dona. Només tenia ulls per al paisatge i es mostrava impacient per arribar a les terres que el seu pare li havia confiat.

El 1935, després d'anys de feina com a traductor a l'exèrcit colonial, Kadour Belhaj havia comprat aquestes hectàrees de terres cobertes de pedres. Havia explicat al seu fill que tenia l'esperança de convertir-la un dia en una explotació esponerosa que podria nodrir generacions de fills Belhaj. L'Amine recordava la mirada del seu pare, la veu que no li tremolava quan exposava els seus projectes per a la granja. Arpents de vinyes, li havia explicat, i hectàrees senceres destinades al conreu de cereals. A la part més assolellada del turó, caldria construir una casa envoltada d'arbres fruiters i algunes fileres d'ametllers. En Kadour estava orgullós que aquesta terra fos seva. «La nostra

terra!» Pronunciava aquestes paraules no a la manera dels nacionalistes o dels colons, en nom de principis morals o d'un ideal, sinó com un propietari feliç del seu dret adquirit. El vell Belhaj volia ser enterrat aquí i que també hi fossin enterrats els seus fills, que aquesta terra l'alimentés i acollís la seva darrera llar. Però va morir el 1939, quan el seu fill estava enrolat a l'exèrcit dels espahís i lluïa amb orgull el barnús moresc i el sirwal. Abans de partir cap al front, l'Amine, el fill gran i ara cap de família, va llogar la finca a un francès originari d'Algèria.

Quan la Mathilde va preguntar de què havia mort aquest sogre que no havia conegut, l'Amine es va tocar l'estómac i va acotar el cap en silenci. Més tard, la Mathilde va descobrir el que havia passat. Kadour Belhaj patia, des que havia tornat de Verdun, de mals de ventre crònics, i cap guaridor marroquí o europeu havia aconseguit curar-lo. Ell, que presumia ser un home de raó, orgullós de la seva educació i del seu talent per a les llengües estrangeres, s'havia arrossegat, avergonyit i desesperat, fins al soterrani que ocupava una chouafa. La bruixa havia intentat convèncer-lo que estava embruixat, que algú li volia mal, i que aquest dolor era obra d'un enemic poderós. Li havia lliurat un full de paper plegat en quatre que contenia un polsim de color groc safrà. El mateix vespre s'havia begut el remei dissolt en aigua i havia mort poques hores després enmig d'uns dolors terribles. A la família no li agradava parlar-ne. Els feia vergonya la ingenuïtat del pare i les circumstàncies de la seva mort, perquè l'oficial venerable s'havia buidat al pati de la casa deixant la seva gel·laba blanca xopa de merda.

Aquell dia d'abril del 1947, l'Amine va somriure a la Mathilde i va apressar el cotxer, que fregava l'un contra l'altre els seus peus bruts i descalços. El camperol va fuetejar la mula amb un vigor renovat i la Mathilde va fer un bot. La violència del gitano la indignava. Feia espetegar la llengua, «Ra», i abatia el fuet contra el llom esquelètic de la bèstia. Era primavera i la Mathilde estava embarassada de dos mesos. Els camps estaven coberts de calèndules, malves i borratja. Un vent fresc agitava les tiges dels gira-sols. A banda i banda de la carretera es trobaven les propietats dels colons francesos, instal·lats aquí des de feia vint o trenta anys, i les seves plantacions s'estenien pels pendents suaus fins a l'horitzó. La majoria venien d'Algèria i les autoritats els havien concedit les millors terres i les superfícies més grans. L'Amine va estendre un braç i va posar l'altra mà en visera sobre els ulls per protegir-se del sol del migdia i contemplar la vasta estesa que s'oferia davant seu. Amb el dit índex, va mostrar a la seva dona una avinguda de xiprers que vorejava la propietat de Roger Mariani, que havia fet fortuna en el vi i la cria de porcs. Des de la carretera, no es podia veure la casa principal ni tampoc els arpents de vinyes. Però a la Mathilde no li costava imaginar la riquesa d'aquest pagès, riquesa que l'omplia d'esperança sobre la seva pròpia sort. El paisatge, d'una bellesa serena, li recordava un gravat penjat damunt del piano, a casa del seu professor de música a Mulhouse. Va recordar les seves explicacions: «Això és la Toscana, senyoreta. Un dia potser anirà a Itàlia».

La mula es va aturar i es va posar a pasturar l'herba que

creixia a la vora del camí. No tenia cap intenció de pujar el pendent que tenia al davant i que estava cobert de grans pedres blanques. Furiós, el cotxer es va redreçar i va descarregar una pluja d'insults i cops sobre la bèstia. La Mathilde va sentir com les llàgrimes li pujaven a les parpelles. Va intentar contenir-se i es va arrapar al seu marit, que va trobar la seva sensibilitat fora de lloc.

«Què et passa?», va preguntar l'Amine.

—Digues-li que deixi de pegar aquesta pobra mula.»

La Mathilde va posar la mà a l'espatlla del gitano i el va mirar com una criatura que intenta amansir un pare furiós. Però el cotxer va redoblar la violència. Va escopir a terra, va alçar el braç i va dir: «Vols tastar el fuet tu també?».

L'humor va canviar i també el paisatge. Van arribar al cim d'un turó de flancs pelats. Res de flors ni de xiprers, amb prou feines algunes oliveres que sobrevivien al mig del pedregar. Una impressió d'esterilitat total emanava d'aquell turó. Aquí no som a la Toscana, va pensar la Mathilde, sinó al Far West. Van baixar de la tartana i van caminar fins a una petita construcció blanca i sense encant, amb una teulada que consistia en un simple tros de planxa. No era una casa, sinó una rudimentària filera de petites habitacions, fosques i humides. L'única finestra, situada ben amunt per protegir-se de les invasions dels paràsits, deixava penetrar una llum tènue. A les parets, la Mathilde es va fixar en unes amples taques verdoses provocades per les darreres pluges. L'antic llogater hi vivia sol; la seva dona havia tornat a Nimes després d'haver perdut el seu fill, i ell mai s'havia plantejat convertir aquella casa en un lloc cà-

lid, susceptible d'acollir una família. La Mathilde, malgrat l'escalfor de l'aire, es va sentir glaçada. Els projectes que l'Amine li exposava l'omplien d'inquietud.

*

El mateix desconcert s'havia apoderat d'ella quan havia aterrat a Rabat, l'1 de març del 1946. Malgrat el cel desesperadament blau, malgrat l'alegria de retrobar el seu marit i l'orgull d'haver escapat al seu destí, tenia por. Havia viatjat durant dos dies. D'Estrasburg a París, de París a Marsella, i després de Marsella a Alger, on havia embarcat en un vell Junkers i pensava que es moria. Asseguda en un banc incòmode, enmig d'homes amb la mirada cansada d'anys de guerra, li havia costat no posar-se a xisclar. Durant el vol va plorar, va vomitar, va pregar a Déu. A la seva boca s'hi van barrejar el gust de la bilis i el de la sal. Estava trista, no tant per morir a l'Àfrica, sinó per la idea d'aparèixer al vestíbul d'arribades on l'esperava l'home de la seva vida amb un vestit estripat i tacat de vòmit. Finalment, va aterrar sana i estàlvia i l'Amine era allà, més atractiu que mai, sota aquell cel d'un blau tan profund que qualsevol hauria dit que l'havien rentat amb una gran quantitat d'aigua. El seu marit li va fer dos petons a les galtes, atent a les mirades dels altres passatgers. La va agafar pel braç d'una manera que era a la vegada sensual i amenaçadora. Semblava que la volia controlar.

Van agafar un taxi i la Mathilde es va arrapar al cos de l'Amine que sentia, finalment, tens de desig, afamat

d'ella. «Aquest vespre dormirem a l'hotel», va anunciar ell adreçant-se al conductor i, com si volgués provar la seva moralitat, va afegir: «És la meva dona. Ens acabem de retrobar». Rabat era una petita ciutat, blanca i solar, d'una elegància que va sorprendre la Mathilde. Va contemplar embadalida les façanes art déco dels edificis del centre, i va adossar el nas contra el vidre per veure millor les dones boniques que baixaven per l'avinguda Lyautey, amb els seus guants a conjunt amb les sabates i els barrets. Hi havia obres per tot arreu, edificis en construcció davant dels quals homes en parracs anaven a demanar feina. Unes monges caminaven al costat de dues pageses que carretejaven uns feixos a l'esquena. Una nena, que duia els cabells tallats arran, reia sobre un ase que un home negre tirava. Per primer cop en la seva vida, la Mathilde respirava el vent salat de l'Atlàntic. La llum va atenuar-se, virant al rosa vellutat. Tenia son i es disposava a recolzar el cap a l'espatlla del seu marit quan aquest li va anunciar que havien arribat.

No van sortir de l'habitació durant dos dies. Ella, que tanmateix sempre sentia tanta curiositat pels altres i per l'exterior, no va voler obrir els porticons. No es cansava de les mans de l'Amine, de la seva boca, de l'olor de la seva pell, que —ara ho entenia— tenia a veure amb l'aire del país. Ell exercia damunt seu una autèntica fascinació i ella li suplicava que es quedés dins seu el màxim de temps possible, fins i tot per dormir, fins i tot per parlar.

La mare de la Mathilde defensava que era el patiment i la vergonya el que mantenia viu el record de la

nostra condició d'animals. Però mai ningú li havia parlat d'aquell plaer. Durant la guerra, a les nits desolades i tristes, la Mathilde es donava plaer estirada al llit gèlid de la seva habitació, al primer pis. Quan sonava l'alarma que anunciava les bombes i es començava a sentir el bramul d'un avió, la Mathilde corria, no tant per la seva vida, sinó per sadollar el seu desig. Cada vegada que tenia por pujava a la seva habitació, amb la porta que no quedava del tot tancada, però a ella tant li feia que la sorprenguessin. Comptat i debatut, els altres preferien quedar-se tots junts en amagatalls o en els soterranis, volien morir plegats, com bèsties. Ella s'estirava al llit, i arribar a l'orgasme era l'únic mitjà que tenia per calmar la por, per controlar-la, per imposar-se a la guerra. Estirada sobre llençols bruts, pensava en els homes que per tot arreu travessaven les planes, armats amb fusells, homes privats de dones de la mateixa manera que ella estava privada d'homes. I mentre es premia el sexe, s'imaginava la immensitat d'aquest desig insatisfet, aquesta fam d'amor i possessió que s'apoderava de la terra sencera. La idea d'aquesta lubricitat infinita la submergia en un estat d'èxtasi. Tirava el cap enrere i, amb els ulls en blanc, s'imaginava que legions d'homes avançaven cap a ella, la posseïen, li donaven les gràcies. Als seus ulls por i plaer es confonien, i en els moments de perill, el seu primer pensament sempre era aquest.

Al cap de dos dies amb les seves dues nits, l'Amine va haver d'arrossegar-la fora del llit, mort de set i de gana, perquè ella acceptés entaular-se a la terrassa de l'hotel.

I aquí també, mentre el vi li escalfava el cor, ella pensava en el lloc que l'Amine, aviat, tornaria a ocupar entre les seves cuixes. Però el seu marit mostrava ara un aspecte circumspecte. Va devorar la meitat d'un pollastre que agafava amb les mans i va voler parlar del futur. No va pujar amb ella a l'habitació i es va ofendre quan ella li va proposar fer una migdiada. Diverses vegades es va absentar per fer algunes trucades. Quan li va preguntar amb qui havia parlat i quan marxarien de Rabat i de l'hotel, es va mostrar molt imprecís. «Tot anirà bé, li deia. Jo ho arreglaré tot.»

Al cap d'una setmana, després d'una tarda que la Mathilde havia passat sola, ell va tornar a l'habitació, nerviós, contrariat. La Mathilde el va cobrir de carícies, va seure als seus genolls. Ell es va remullar els llavis en el got de cervesa que ella li havia ofert i va dir: «Tinc una mala notícia. Ens haurem d'esperar alguns mesos abans de poder instal·lar-nos a la nostra propietat. He parlat amb el llogater i es nega a abandonar la granja abans que s'acabi el contracte. He intentat trobar un apartament a Meknès, però encara hi ha molts refugiats i no es pot llogar res a un preu raonable». La Mathilde se sentia desemparada.

«I aleshores, què farem?

—Mentrestant anirem a viure a casa de la meva mare.»

La Mathilde va fer un bot i es va posar a riure.

«No ho diràs de debò?» Semblava trobar la proposta ridícula, hilarant. ¿Com l'Amine, un home capaç de posseir-la com ho havia fet aquella nit, podia fer-li creure que anarien a viure a casa de la seva mare?

Però a l'Amine no li va fer cap gràcia la broma. Es va quedar assegut, per no haver de patir la diferència d'alçada entre la seva dona i ell. Amb una veu glaçada, els ulls fixos al terra de terratzo, va afirmar:

«Aquí les coses van així».

Aquesta frase la sentia tot sovint. En aquell instant precís, va comprendre que era una estrangera, una dona, una esposa, un ésser a la mercè d'altres. L'Amine estava ara al seu territori, era ell qui explicava les regles, qui deia quins eren els passos a seguir, qui traçava les fronteres del seu pudor, de la vergonya i de la decència. A Alsàcia, durant la guerra, ell era un estranger, un home de pas que havia de ser discret. Quan l'havia conegut, durant la tardor del 1944, ella li havia servit de guia i protectora. El regiment de l'Amine estava estacionat al seu poblet, a pocs quilòmetres de Mulhouse, i durant dies havien hagut d'esperar ordres per avançar cap a l'est. De totes les noies que havien encerclat el jeep el dia de la seva arribada, la Mathilde era la més alta. Tenia les espatlles amples i uns panxells de noi. La seva mirada era verda com l'aigua de les fonts de Meknès, i no va treure els ulls del damunt de l'Amine. Durant la llarga setmana que ell va passar al poble, ella el va acompanyar a fer passejades, li va presentar els seus amics i li va ensenyar jocs de cartes. Feia ben bé un cap menys que ella i tenia la pell més fosca que un es pugui imaginar. Era tan atractiu que ella tenia por que l'hi prenguessin. Por que fos una il·lusió. Mai s'havia sentit així. Ni amb el professor de piano quan tenia catorze anys. Ni amb el seu cosí Alain, que li ficava la

mà per sota de la faldilla i robava per a ella cireres a la riba del Rin. Però un cop aquí, a la terra d'ell, ella es va sentir desvalguda.

*

Tres dies després, van pujar a un camió el conductor del qual havia acceptat de dur-los a Meknès. La Mathilde estava incòmoda per l'olor de l'home i pel mal estat de la carretera. Van haver d'aturar-se dos cops a la cuneta perquè ella pogués vomitar. Pàl·lida i esgotada, amb els ulls clavats en un paisatge al qual no trobava ni sentit ni bellesa, la Mathilde es va submergir en la melancolia. «Si us plau, que aquest país no em sigui hostil, va dir-se. ¿Arribarà un dia en què aquest món em resultarà familiar?» Quan van arribar a Meknès ja s'havia fet de nit i una pluja densa i glaçada s'abatia contra el parabrisa del camió. «És massa tard per presentar-te la meva mare. Dormirem a l'hotel.»

La ciutat li va semblar negra i hostil. L'Amine li va explicar la seva topografia, que responia als principis establerts pel mariscal Lyautey al principi del protectorat. Una separació estricta entre la medina, els costums ancestrals de la qual s'havien de preservar, i la ciutat europea, amb carrers que portaven noms de ciutats franceses i que pretenien ser el laboratori de la modernitat. El camió els va deixar més avall, a la riba esquerra del uadi Boufrakrane, a l'entrada de la ciutat indígena. La família de l'Amine vivia al barri de Berrima, just davant del mellah.

Van agafar un taxi per anar a l'altre costat del riu. Van enfilar per una llarga carretera que feia pendent, van vorejar uns terrenys d'esport i van travessar una mena de zona tampó, un *no man's land* que dividia la ciutat en dos i on estava prohibit construir. L'Amine li va indicar el campament Poublan, base militar que dominava la ciutat àrab i en vigilava els mínims sobresalts.

Es van instal·lar en un hotel respectable i el recepcionista va examinar, amb precaucions de funcionari, els seus papers i la seva acta matrimonial. A l'escala que conduïa a la seva habitació va estar a punt d'esclatar una disputa perquè el grum s'obstinava a parlar en àrab a l'Amine, que se li adreçava en francès. L'adolescent va llençar a la Mathilde mirades equívoques. Ell, que havia de lliurar a les autoritats un document per provar que tenia dret de caminar pels carrers de la ciutat nova a la nit, mirava malament l'Amine, que es ficava al llit amb l'enemic i circulava en total llibertat. Tan bon punt van haver deixat les maletes a l'habitació, l'Amine es va tornar a posar l'abric i el barret. «Vaig a saludar la meva família. No trigaré.» No li va deixar temps de respondre, va donar un cop de porta i ella el va sentir córrer escala avall.

La Mathilde va seure al llit, amb les cames doblegades contra el tors. Què hi feia ella, aquí? Només podia estar molesta amb ella mateixa i amb la seva vanitat. Era ella qui havia volgut viure una aventura, qui s'havia embarcat, fanfarrona, en aquest matrimoni que les seves amigues, envejoses, trobaven exòtic. Ara podia ser l'objecte de qualsevol burla, de qualsevol traïció. ¿I si l'Amine havia anat

a trobar-se amb una amant? ¿I si fins i tot ja estava casat, perquè —tal com el seu pare li havia dit amb una ganyota avergonyida— els homes aquí eren polígams? Potser jugava a cartes a pocs passos d'allà, vantant-se davant dels seus amics d'haver-se escapolit de la seva pesada esposa. Es va posar a plorar. Li feia vergonya cedir al pànic, però s'havia fet de nit, no sabia on era. Si l'Amine no tornava estaria completament perduda, sense diners, sense amics. No sabia ni el nom del carrer on s'allotjaven.

Quan l'Amine va tornar, poc abans de mitjanit, ella era allà, despentinada, amb el rostre vermell i descompost. Havia trigat a obrir la porta, tremolava, i ell va creure que havia passat alguna cosa. Ella se li va llençar als braços i va intentar explicar-li la seva por, la seva nostàlgia, l'angoixa terrible que l'havia paralitzada. Ell no entenia res, i el cos de la seva dona, aferrat al seu, li va semblar terriblement feixuc. La va portar cap al llit i van seure l'un al costat de l'altre. L'Amine tenia el coll xop de llàgrimes. La Mathilde es va tranquil·litzar, la seva respiració es va anar alentint, es va xarrupar els mocs unes quantes vegades i l'Amine li va donar un mocador que portava amagat a la màniga. Ell li va acaronar lentament l'esquena i li va dir: «No et comportis com una nena petita. Ara ets la meva dona. La teva vida és aquí».

Dos dies més tard, es van instal·lar a la casa de Berrima. En els carrerons de la vella ciutat, la Mathilde es va aferrar al braç del seu marit, tenia por de perdre's en aquell laberint on una munió de comerciants s'amuntegaven, on els venedors de verdures vociferaven la seva xerrameca.

Darrere la pesada porta tatxonada de la casa, la família l'esperava. La mare, la Mouilala, estava dreta al mig del pati. Duia un elegant caftà de seda i els cabells coberts amb un fulard verd maragda. Per a aquella ocasió especial, havia tret el seu cofre de cedre on guardava les seves joies d'or: braçalets de turmell, un fermall gravat i un collar tan pesat que el seu cos dèbil quedava una mica vinclat cap endavant. Quan la parella va entrar es va llençar sobre el seu fill i el va beneir. Va somriure a la Mathilde, que li va agafar les mans entre les seves i va contemplar aquell bell rostre morè, aquelles galtes lleugerament enrogides. «Ella diu benvinguda», va traduir la Selma, la germana petita, que acabava de complir nou anys. Estava davant de l'Omar, un adolescent prim i taciturn, que va romandre amb les mans a l'esquena i els ulls abaixats.

La Mathilde es va haver d'acostumar a aquesta vida dels uns sobre els altres, a aquesta casa on els matalassos estaven infestats de xinxes i paràsits, on no es podien protegir dels sorolls del cos i dels roncs. La seva cunyada entrava a la seva habitació sense avisar i es llançava al seu llit repetint algunes paraules en francès que havia après a escola. A la nit, la Mathilde sentia els crits del Jalil, el germà més petit, que vivia tancat al pis de dalt amb l'única companyia d'un mirall que no perdia mai de vista. No parava de fumar sebsi, i l'olor del kif s'estenia pel passadís i la marejava.

Tot el dia, exèrcits de gats arrossegaven els seus perfils esquelètics pel petit jardí interior, on un bananer co-

bert de pols lluitava per no morir. Al fons del pati havien obert un pou en el qual la minyona, una antiga esclava, extreia aigua per rentar. L'Amine li havia dit que la Yasmine venia de l'Àfrica, potser de Ghana, i que Kadour Belhaj l'havia comprada per a la seva dona al mercat de Marràqueix.

En les cartes que escrivia a la seva germana, la Mathilde mentia. Afirmava que la seva vida s'assemblava a les novel·les de Karen Blixen, d'Alexandra David-Néel, de Pearl Buck. En cada missiva, componia aventures en les quals es posava en escena, en contacte amb les poblacions indígenes dòcils i supersticioses. Es descrivia amb botes i barret, altiva a lloms d'un pura sang àrab. Volia fer engelosir la Irène, que patís a cada paraula, que es morís d'enveja, que s'enrabiés. La Mathilde es venjava d'aquesta germana gran, autoritària i rígida, que l'havia tractada tota la vida com una nena petita i que tan sovint havia fruït humiliant-la en públic. «Mathilde la descerebrada», «Mathilde la desvergonyida», deia la Irène sense tendresa i sense indulgència. La Mathilde sempre havia pensat que la seva germana havia fracassat en l'intent de comprendre-la i que l'havia mantingut presonera d'un afecte tirànic.

Quan havia marxat al Marroc, quan havia fugit del seu poble, dels veïns i del futur que l'esperava, la Mathilde havia experimentat un sentiment de victòria. Primer va escriure cartes entusiastes en què descrivia la seva vida

en una casa de la medina. Insistia en el misteri dels carrerons de Berrima, exagerant la brutícia dels carrers, el soroll i l'olor dels ases que transportaven els homes i les seves mercaderies. Va trobar, gràcies a una de les religioses del pensionat, un llibret sobre Meknès que reproduïa uns gravats de Delacroix. Va posar sobre la tauleta de nit el llibre de fulls esgrogueïts i va intentar inspirar-se. Es va aprendre de memòria passatges de Pierre Loti, que li semblava ben poètic, i es meravellava pensant que l'escriptor havia dormit a pocs quilòmetres d'allà, que havia contemplat les muralles i l'estany de l'Agdal.

Va descriure els brodadors, els calderers, els torners de fusta asseguts amb les cames creuades en les seves botigues excavades sota terra. Va descriure les processons de les confraries a la plaça El-Hedim i la desfilada de vidents i guaridors. En una de les seves cartes va retratar en diverses pàgines la botiga d'un curandero que venia cranis de hienes, corbs dissecats, potes d'eriçó i verí de serp. Va pensar que això causaria una forta impressió a la Irène i al seu pare, Georges, i que, des dels seus llits, a la primera planta de la seva casa burgesa, l'envejarien per haver sacrificat l'avorriment per l'aventura, la comoditat per la vida novel·lesca.

Tot en el paisatge era inesperat, diferent del que havia conegut fins aleshores. Li haurien calgut noves paraules, tot un vocabulari alliberat del passat per poder anomenar els sentiments, aquella llum tan forta que havien de viure amb els ulls semiclosos, per descriure l'estupor que es va apoderar d'ella, un dia rere l'altre, davant de tant de mis-

teri i bellesa. Res, ni el color dels arbres, ni el del cel, ni tampoc el gust que el vent deixava sobre la llengua i els llavis, li era familiar. Tot havia canviat.

Durant els primers mesos al Marroc, la Mathilde es va passar molta estona darrere del petit escriptori que la seva sogra havia instal·lat a la seva habitació. La vella dona li professava una deferència commovedora. Per primer cop en la seva vida, la Mouilala compartia casa seva amb una dona instruïda i, quan veia la Mathilde abocada sobre el seu paper de cartes marró, experimentava per la seva nora una immensa admiració. A partir d'aquell moment, va prohibir que fessin soroll pels passadissos i va obligar la Selma a deixar de córrer entre els pisos. També es va negar que la Mathilde es passés el dia a la cuina, perquè pensava que no era lloc per a una europea capaç de llegir els diaris i de girar els fulls d'una novel·la. Aleshores la Mathilde es tancava a la seva habitació i escrivia. Rarament hi obtenia plaer perquè, cada vegada que es llançava a la descripció d'un paisatge o l'evocació d'una escena viscuda, el seu vocabulari li semblava limitat. Ensopegava constantment amb les mateixes paraules, feixugues i avorrides, i aleshores s'adonava, de manera confusa, que el llenguatge era un camp inabastable, un terreny de joc sense límits que li feia basarda i l'atabalava. Hi havia tantes coses a dir que li hauria agradat ser Maupassant per descriure el groc que cobria les parets de la medina, per copsar el formigueig dels joves que jugaven pels carrers on les dones lliscaven com fantasmes embolicades en els seus haiks blancs. Aleshores convocava un vocabulari

exòtic que, n'estava segura, plauria al seu pare. Parlava de ràtzies, de fellahs, de djinns i de zelliges de tots colors.

Però el que realment li hauria agradat és que no hi hagués cap barrera, cap obstacle en la seva expressió. Que pogués anomenar les coses tal com les veia. Descriure els marrecs amb el crani afaitat a causa de la tinya, tots aquells vailets que corrien d'un carrer a un altre, que cridaven i jugaven, es giraven quan ella passava, s'aturaven, i amb una mirada ombrívola, una mirada més vella que ells, l'observaven. Un dia va ser ximple i va fer lliscar una moneda en la mà d'un nen petit amb pantalons curts que no devia tenir ni cinc anys i que portava un turbant massa gran per al seu cap. No era gaire més alt que els sacs de jute farcits de llenties o sèmola que l'adroguer posava davant de la seva porta i en els quals la Mathilde sempre havia desitjat submergir el braç. «Compra't un globus», li havia dit, i s'havia sentit inflada d'orgull i satisfacció. Però el petit havia cridat i de tots els carrers adjacents havien sorgit nens que s'havien abalançat damunt la Mathilde com un eixam d'insectes. Invocaven el nom de Déu, deien paraules en francès, però ella no entenia res i va haver de córrer, davant dels ulls riallers dels vianants, que pensaven: «Així aprendrà a no fer caritat a la babalà». Li hauria agradat observar aquesta vida sublim de lluny, ser invisible. La seva alçada, la seva blancor, el seu estatus d'estrangera la mantenien al marge del cor de les coses, d'aquest silenci que fa que ens sentim a casa. Assaboria l'olor del cuir en l'estretor dels carrers, com la del foc de fusta i de la carn fresca, l'olor barrejada de l'aigua estan-

cada i les peres massa madures, de les tifes dels ases i les serradures de fusta. Però no tenia paraules per a això.

Quan estava cansada d'escriure o de rellegir les novelles que ja se sabia de memòria, la Mathilde s'estirava a la terrassa, on hi havia els llençols penjats i on posaven la carn a assecar. Escoltava les converses del carrer, les cançons de les dones en aquests passadissos que els estaven reservats. Ella les mirava passar de vegades, com funàmbules, d'una terrassa a l'altra malgrat el risc de trencar-se el coll. Les noies, les minyones, les esposes cridaven, ballaven, es feien confidències sobre les teulades, que només abandonaven a la nit o al migdia, quan el sol picava massa fort. Amagada rere d'un muret, la Mathilde repetia alguns insults que coneixia per millorar el seu accent i els vianants aixecaven el cap i la insultaven de tornada. «Lay atik typhus!»[1] Segurament pensaven que era algun xiquet que els gastava una broma, un diabló avorrit d'arrossegar-se entre les faldilles de la seva mare. Sempre tenia l'oïda atenta i va absorbir el vocabulari amb una rapidesa que va deixar tothom bocabadat. «Però si fa dos dies no entenia res de res!», es va sorprendre la Mouilala i, des d'aleshores, van vigilar el que deien en presència seva.

Va ser a la cuina on la Mathilde va aprendre l'àrab. Finalment es va acabar imposant i la Mouilala va acceptar que s'assegués a mirar. Li feien picades d'ull, somriures, cantaven. Primer va aprendre a dir tomàquet, oli, aigua

1. «Que Déu t'encomani el tifus!» (Si no s'indica altrament, les notes són de l'autora.)

i pa. Va aprendre la calor, el fred, el lèxic de les espècies, després va venir el del clima: sequera, pluja, gel, vent calent i fins i tot tempesta de sorra. Amb aquest vocabulari, va poder anomenar el cos i parlar d'amor. La Selma, que aprenia francès a escola, li servia d'intèrpret. Sovint, quan baixava a esmorzar, la Mathilde trobava la Selma adormida a les banquetes del saló. Ella renyava la Mouilala perquè no es preocupava que la seva filla s'instruís, que tingués bones notes i no faltés a escola. Deixava que la nena dormís com un soc i li sabia greu despertar-la d'hora per anar a classe. La Mathilde havia intentat convèncer la Mouilala que la Selma podria forjar-se, gràcies a l'educació, la seva independència i llibertat. Però la vella senyora havia arrufat les celles. El seu rostre, de costum tan afable, s'havia enfosquit i no li havia agradat que la nassrania[2] li donés lliçons. «Per què deixeu que faci campana? Poseu el seu futur en perill.» De quin futur parlava aquella francesa?, s'havia preguntat la Mouilala. ¿Quina importància tenia si la Selma es passava el dia a casa i aprenia a farcir els intestins i després a cosir-los en lloc d'embrutar les pàgines d'una llibreta? La Mouilala havia tingut massa fills, massa preocupacions. Havia enterrat un marit i uns quants nadons. La Selma era el seu regal, el seu descans, la darrera ocasió que la vida li oferia per mostrar-se tendra i indulgent.

Per al seu primer ramadà, la Mathilde va decidir fer dejuni ella també, i el seu marit li va agrair que es plegués

2. La natzarena, terme utilitzat per designar els cristians.

així als seus ritus. Cada vespre, va beure la harira, que trobava dolenta, i es va despertar abans de la sortida del sol per menjar dàtils i beure llet quallada. Durant el mes sant, la Mouilala no va sortir de la cuina i la Mathilde, golafre i inconstant, no entenia que es poguessin privar de menjar i alhora passar-se el dia entre efluvis de tagín i pa. Les dones, del matí al capvespre, elaboraven pastes d'ametlles, arrebossaven pastissets fregits en mel. Amassaven la pasta embeguda de greix i l'estiraven fins a aconseguir que fos tan fina com el paper de cartes. Les seves mans no temien ni el fred ni la calor, i posaven els palmells directament en les plaques ardents. Estaven pàl·lides pel dejuni i la Mathilde es va preguntar com s'ho feien per resistir en aquella cuina xafogosa, on l'olor intens de la sopa aconseguia marejar qualsevol. Durant aquelles llargues jornades de privació, ella només podia pensar en el que menjaria quan es fes de nit. Feia circular la saliva dins la boca, amb els ulls tancats, estirada sobre una de les banquetes humides del saló. Lluitava contra el mal de cap imaginant llesques de pa fumejants, ous fregits amb carn fumada, banyes de gasela sucades en el te.

Després, quan sonava la crida a la pregària, les dones disposaven sobre la taula una gerra de llet, ous durs, el bol de sopa fumejant, els dàtils que obrien amb les ungles. La Mouilala tenia una atenció especial per a cadascú. Farcia els rais de carn i afegia pebre en els del seu fill petit, a qui li agradava el picant. Espremia taronges per a l'Amine perquè estava preocupada per la seva salut. Dreta al llindar del saló, esperava que els homes, amb el rostre encara

entumit per la migdiada, partissin el pa, pelessin un ou dur i s'instal·lessin sobre un coixí per finalment anar a la cuina i alimentar-se ella. La Mathilde no comprenia res. Deia: «Això és una esclavitud! Ella es passa el dia cuinant i encara ha d'esperar que vosaltres hagueu acabat de menjar! No m'ho puc creure». S'ofenia davant la Selma, que, asseguda a l'ampit de la finestra, reia a cor què vols.

Va manifestar el seu enuig a l'Amine i el va repetir després de l'Aïd el-Kébir, festa que va donar lloc a una baralla terrible. El primer cop, la Mathilde es va quedar silenciosa, com petrificada davant l'espectacle dels carnissers amb els davantals coberts de sang. Des de la terrassa, a la teulada de la casa, va observar els carrers silenciosos de la medina, en els quals es desplaçaven les siluetes d'aquests botxins i després dels nois que feien les anades i tornades entre les cases i el forn. Rierols de sang calenta i bombollejant s'escolaven de casa en casa. Una olor de carn crua surava en l'ambient, i penjaven la pell llanosa de la bèstia en uns ganxos de ferro a les portes de les habitacions. «És un dia ideal, havia pensat la Mathilde, per cometre un assassinat.» Per totes les terrasses les dones feinejaven sense treva. Tallaven, buidaven, escorxaven, esquarteraven. Es tancaven a la cuina per netejar les entranyes, per treure l'olor de merda dels intestins abans de farcir-los, cosir-los i cuinar-los durant molta estona en una salsa picant. Calia separar el greix de la carn, posar el cap de la bèstia a coure perquè fins i tot els ulls serien menjats pel fill gran, que plantaria el seu índex en el crani de l'animal i en retiraria els globus lluents. L'Amine, quan ella va anar

a queixar-se que era «una festa de salvatges», «un ritu de gent cruel», que la carn crua i la sang li feien tant de fàstic que vomitaria, va alçar les mans tremoloses al cel i, si es va contenir d'estampar-les contra la boca de la seva dona, és perquè era un dia sagrat i, per respecte a Déu, havia de mostrar-se tranquil i compassiu.

*

Al final de cada carta, la Mathilde demanava a la Irène que li enviés llibres. Novel·les d'aventures, reculls de novel·les curtes ambientades en països freds i llunyans. No va confessar que ja no anava a la llibreria, al centre de la ciutat europea. Sentia pànic d'aquest barri de xafarderes, de dones de colons i militars, se sentia disposada a matar en aquests carrers que li portaven tants mals records. Un dia de setembre del 1947, quan estava embarassada de set mesos, havia anat a passejar a l'avinguda de la República, que la majoria de meknasens anomenaven simplement l'«Avinguda». Feia calor i tenia les cames inflades. Havia pensat que podia anar al cinema Empire o a refrescar-se a la terrassa del Rei de la Cervesa. Aleshores dues noies li havien clavat una empenta. La més morena s'havia posat a riure: «Mira aquesta. El bombo, l'hi ha fet un àrab». La Mathilde s'havia girat i havia agafat la mànega de la noia, que s'havia alliberat d'una estrebada. Si no hagués tingut aquell ventre, si la calor no hagués estat tan punyent, la Mathilde l'hauria perseguida. L'hauria estomacada. Li hauria donat tots els cops que ella havia rebut al llarg de

la seva vida. Nena insolent, adolescent lúbrica, esposa indòcil, la Mathilde havia entomat bufetades i humiliacions, la ràbia d'aquells que volien fer d'ella una dona respectable. Aquestes dues desconegudes haurien pagat per la vida de domesticació que la Mathilde suportava.

Per molt estrany que pugui semblar, a la Mathilde no li va passar mai pel cap que potser la Irène o en Georges no se la creguessin, i encara menys que un dia poguessin venir a visitar-la. Quan es va instal·lar a la granja, la primavera del 1949, es va sentir lliure de mentir sobre la vida de propietària terratinent que hi feia. No va confessar que trobava a faltar el bullici de la medina, que la promiscuïtat, que durant algun temps havia maleït, ara li semblava envejable. Sovint escrivia «M'hauria agradat que em veiessis», i no calibrava que aquí es trobava la confessió de la seva immensa solitud. S'entristia per totes les primeres vegades que no interessaven ningú tret d'ella, d'aquesta existència sense espectadors. ¿Per a què val la pena viure —pensava—, si no és per ser vist?

Concloïa les seves missives amb un «Us estimo», o «Us trobo a faltar», però mai no els va dir que s'enyorava. No va cedir a la temptació de dir-los que el vol de les cigonyes, que arribaven a Meknès a principis d'hivern, la submergia en una profunda melancolia. Ni l'Amine ni la gent de la granja compartien el seu amor pels animals i quan, un dia, va evocar davant del seu marit el record de Minet, el gat de la seva infància, ell va alçar els ulls al cel davant de tanta cursileria. Va recollir gats, que va alimentar a base de pa sucat amb llet, i quan les dones berbers la

miraven, convençudes que el pa ofert als gats era malbaratat, ella pensava: «Cal rescabalar tot l'amor perdut, els n'hi ha faltat tant, pobrets».

Quin interès tindria dir la veritat a la Irène? Explicar-li que es passava els dies treballant com una boja, com una il·luminada, amb la seva criatura de dos anys a l'esquena? ¿Quina poesia podria extreure de les nits interminables en les quals es dedicava a destrossar-se el polze amb una agulla cosint els vestits de l'Aïcha perquè semblessin nous? A la llum d'una espelma, fastiguejada per l'olor de cera de mala qualitat, retallava els patrons de velles revistes i cosia, amb una devoció remarcable, pantalonets de llana. Durant l'abrasador mes d'agost, seia directament al terra de ciment, vestida amb una combinació i, amb una bonica tela de cotó, va confeccionar un vestit per a la seva filla. Ningú va adonar-se de la seva elegància, ningú va fixar-se en el detall en el frunzit, en el nus sobre les butxaques, en la vora vermella que realçava el conjunt. No suportava la indiferència de la gent davant la bellesa de les coses.

L'Amine apareixia molt poc en els seus relats. El seu marit era un personatge secundari al voltant del qual planava una atmosfera opaca. Volia donar a la Irène la impressió que la seva història d'amor era tan apassionada que li resultava impossible compartir-la o posar-la en paraules. El seu silenci estava carregat d'insinuacions lúbriques, feia passar les omissions per pudor i, fins i tot, per delicadesa. Perquè la Irène s'havia enamorat i s'havia casat, just abans de la guerra, amb un alemany encorbat per

l'escoliosi i s'havia quedat vídua al cap de tan sols tres mesos. Quan l'Amine havia aterrat al poble, la Irène havia observat, amb els ulls espurnejants d'enveja, la seva germana petita, que s'estremia sota les mans de l'africà. I el coll de la Mathildeta s'anava cobrint de xuclets negres.

¿Com hauria pogut confessar que l'home que havia conegut durant la guerra ja no era el mateix? Sota el pes de les cabòries i les humiliacions, l'Amine havia canviat i s'havia endurit. ¿Quantes vegades havia sentit, caminant de bracet amb ell, la mirada feixuga dels vianants? Aleshores el contacte amb la seva pell li semblava abrasador, desagradable, i no podia evitar sentir, juntament amb un cert fàstic, que el seu marit era un estrany. Pensava que calia molt d'amor, més del que ella se sentia capaç d'experimentar, per entomar el menyspreu de la gent. Calia un amor sòlid, immens, indestructible per suportar la vergonya que sentia quan els francesos el tutejaven, quan els policies li demanaven els papers, quan s'excusaven després de fixar-se en les seves medalles de guerra o en el seu francès perfecte. «Però vostè, amic meu, no és com ells.» I l'Amine somreia. En públic, fingia que no existia cap problema amb França, perquè ell havia estat a punt de morir per aquest país. Però tan bon punt estaven sols, l'Amine es tancava en el silenci i rumiava la vergonya d'haver estat un covard i haver traït el seu poble. Entrava a casa, obria els armaris i tirava per terra tot el que li queia a les mans. La Mathilde estava igual de rabiosa i un dia, enmig d'una baralla en què ell cridava «Calla! Em fas vergonya!», ella va obrir la nevera i va agafar un bol amb

préssecs madurs amb els quals havia previst preparar una confitura. Va llençar les fruites passades al cap de l'Amine sense adonar-se que l'Aïcha els observava i que no es podia creure que estigués veient el seu pare així, amb els cabells i el coll regalimant suc.